Head kuulajad.

Tahan täna, Tartu rahulepingu aastapäeval, rääkida rahust.Â Täpsemalt sellest, kuidas seda rahu kinnistada ja hoida.

Aasta tagasi, Tartu rahulepingu 90ndal aastapäeval ütlesin, tsiteerin:
Me peaksime tunnistama, et Eesti julgeolekupoliitiline seis sõltub meie enda igapäevasest tööst ja panusest, meie tõsiseltvõetavusest ja sihikindlusest, mitte aga allkirjadest, olgu nad siis Tartu rahu või NATO lepingu all.

Tsitaadi lõpp.

Ehk teisiti, me vajame juriidilisi dokumente, kuid neist rahu hoidmiseksÂ ei piisa. Me peame ise neid dokumente sisuga täitma. Me peame pingutama, et rahu püsiks.

Rooma sõjandusekspert Vegetius kirjutas oma raamatus *De Re Militari* ehk “Sõjandusest”: *si vis pacem, para bellum.*
Kui tahad rahu, valmistu sõjaks.

Aegade jooksul on selle lause mõtet mõistetud laiemalt, vajadusena olla tugev ja seeläbi kindlustada rahu. Sellel alusel seisab iga rahumeelse riigi kaitsekontseptsioon.

Nii on see ka Eestis. Me võime kurta – ja tihti just seda teemegi – et Eesti väiksus ei lase meil midagi teha. Seejuures kipume aga unustama, et tugevus peitub sisus.

Me unustame võiduka Vabadussõja peamise õppetunni: Eesti tugevus kahe välisvaenlasega võideldes ei seisnenud mitte arvukas armees ja paremas relvastuses.

Eestile tõid võidu parem võitlusvaim ja rahva tahe elada iseseisvalt oma riigis. Eesti võitles õigema asja eest ja võitis sõja.

Mu daamid ja härrad.

Sõjale ja rahule keskendudes oleme harjunud mõtlema peamiselt otsese vägivallaga seotud kategooriates. Inimesed ja tehnika liiguvad, midagi purustatakse, saadakse surma ja haavata, võetakse vange. Seda kõike märgib tänapäeval termin “kineetiline”.

Seda otse füüsikast tulenevat ja liikumist märgistavat sõna kasutatakse sõjanduses põhjusel, et tänapäevane sõda tunneb ka teisi lahingu pidamise viise.

Juba klassik Carl von Clausewitz kinnitas, et sõda tähendab poliitika jätkamist teistsuguste vahenditega.Â Need vahendid ei pruugi olla “kineetilised”.

Oluline on tegevuse siht, eesmärk. Kui von Clausewitzi tsiteerida, siis ütles ta ka, et sõda on vägivaldne akt, selleks et suruda oma tahet Â vastasele peale.

Mu daamid ja härrad.

Me elame infotehnoloogiaga kokku ja läbi põimitud maailmas. Geograafiline lähedus ja sellest tulenev võimalik traditsiooniline kineetiline sõda on seetõttu vaid üks võimalikest ohtudest. Nii tuleb ka ümber mõtestada ka *si vis pacem, para bellum*‘i tähendus tänases maailmas.

Meil tuleb aduda, et Eesti rahvuslikus mälus kantav mälupilt, kuidas üles tõstetud tõkkepuu alt

sõidab meie maale vaenlase tankikolonn, pole enam ammugi ainus, isegi mitte peamine vahend, mille abil saab Eestit sundida täitma kellegi teise tahet.

2007ndal aastal nägime, kuidas ainsagi püssipaugu või võõra sõdurita rünnati Eesti internetipõhist taristut eesmärgiga halvata majanduse ja riigi toime. Servereid tabanud päringute tulv ei lasknud meil pankades arveid maksta ega ajalehti lugeda, samuti kasutada harjumuspäraseid e-riigi teenuseid.

Täna teame, et see oli tehniliselt üsnagi primitiivne ja ajaliselt piiratud ulatusega rünnak, mis mitme asjatundja hinnangul lähtus averast ehk *public-private partnership*'ist.

2008ndal aastal rakendati Eestis kasutatud rünnakumeetod otseselt kineetilisse sõtta. Nagu kirjeldas hiljaaegu üks USA kaitseministeeriumi analüütik ja küberkaitse ohvitser, jagati sotsiaalmeedia kaudu täpseid kellaaegu Gruusia teatud internetilehekülgede ründamiseks, eesmärgiga tekitada infonappust ja külvata segadust. Mis oluline, see kõik toimus väga täpselt kordineeritud ka kineetiliste rünnakutega.

See on pikk samm edasi võrreldes 1924. aasta detsembriga, mil riigipöörajate esimeseks eesmärgiks oli mäletatavasti telegraafi hõivamine. Ent, kuigi ajad ja vahendid on nüüd moodsamad, on eesmärk ikka seesama – vallutada või vähemalt rivist välja lüüa kommunikatsiooni edastamise ja vahetamise võimalused.

Eelmisel aastal nägime juba oluliselt tõhusamat kübersõja relva. Stuxnet viirusega rünnati Iraani tuumaprogrammi juhtimissüsteemi. Selle nimetus on SCADA, tegelikult pea kõikjal kasutatav Â automatiseeritud juhtimis- ja andmekasutussüsteemi tüüp.

Niisugused viirused võivad igasuguse kineetilise jõuta halvata ka elektri- või telefonisüsteemi, aga ka näiteks peatada toidupoekettide varustamise esmatarbekaupadega.

Mu daamid ja härrad.

Ma ei taha täna pikemalt neid uusi ohtusid loetleda ega kirjeldada. Pigem tahan juhtida tähelepanu sellele, et Eestil tuleb arvestada hoopiski uute julgeolekuriskide ja ohtudega. Rääkides täna sõjast ja rahust, kaitsest ja julgeolekust, peame mõtlema teistes kategooriates kui 91 aastat tagasi.

Tõsi, on vähetõenäoline, et vaid küberrünnetest võiks piisata ühe demokraatliku nüüdisaegse riigi põlvili surumiseks ja alistamiseks. Ometi annab tõhus küberkaitse meile täiendava kindlustunde, omamoodi kinnituse, et me pole ka tõsiste plaanidega ründajale liiga kerge saak.

Sellel on ka vähemalt üks väga hea külg. Kui ma varem viitasin meie igiomasele hoiakule pidada Eesti liiga väikeseks, siis küberkaitse valdkonnas on Eesti tublisti vägevam kui rahvaarvu või pindala poolest temast palju suuremad riigid.

Meie teadmised, oskused, valmisolek ja eelkõige pühendumine sellele teemale tõestavad, et saame arvatust palju rohkem panustada nii NATO kui ka Euroopa Liidu ühtsesse kaitsesse.

NATO küberkaitsekeskus Tallinnas on üks maailma uute julgeolekuohtudega tegelevatest kompetentsikeskustest. Euroopa Liidu Infotehnoloogia Agentuuri tulek Eestisse suurendab veelgi meie vastutust sel alal.

Nii kaitsebki Eesti Lääne demokraatlike väärtusi nende eest, kes neid väärtusi ei jaga. Me kaitseme samu väärtusi, nagu meie esiisad ja –emad enam kui 90 aastat tagasi Vabadussõjas.

Head kuulajad.

Meie senine töö ja saavutused küberkaitse valdkonnas ei tohi meid rahuloluga uinutada. Kübermaailm areneb tohutu kiirusega, tänane eelis võib olla juba homme täiendav risk.

Eesti ees avatud võimaluste hulgas näen ma esmajoones praegusest palju tihedamat küberjulgeoleku alast koostööd kõigi teiste infotehnoloogia eesliinil seisvate riikidega, näiteks

Soome, Rootsi ja Iirimaaga.

Just nende Euroopa Liidu riikide ja neile lisanduva NATO partneri Norraga teeb Eesti juba täna Põhjala Lahingugrupi raames ülitihedat koostööd. Peame küsima, et kui meie koostöö nn kineetilise sõjavõimekuse valdkonnas on väga hea, siis miks mitte leida julgeoleku valdkonnas ühisosa ka aladel, kus meie saavutused on palju silmapaistvamad. Ehk kas ei võiks Nokia, Ericssoni ja Skype'i riigid asuda koos arendama ka ühist küberkaitsevõimet?

Nagu kurtis Telia-Sonera julgeoleku eest vastutav juht mu äsjasel riigivisiidil Rootsi, on riikidevaheline küberkaitsekoostöö praegu palju algelisem kui paljudes teistes valdkondades.

Loomulikult on sellel oma põhjus ja kaalukat rolli mängib siin asjaolu, et Rootsi ja Soome ei kuulu NATOsse. Ent peaks olema täiesti selge, et tõhusa ja toimiva küberkaitsesüsteemi väljatöötamine, pidev arendamine ja käigushoidmine pole võimalik Euroopa juhtivate IT-riikide omavahelise koostööta.

Siit tuleneb loogiliselt järgmine küsimus ja Eestile, meile endile. Mida me ise praegu teeme? Loorberitele puhkama heitmine tähendab kiiresti arenevas IT- ja küberkaitsevaldkonnas kohe mahajäämist ja see omakorda kõrgendatud riski.

Me teame, et ainuüksi oma majanduse kaasajastamiseks ja arendamiseks jääb Eestis igal aastal puudu umbes 500 tänapäeva nõuetele vastava IT-haridusega töötajat. Kui vaatame ka oma sõjalistele vajadustele, on spetsialistide nappus veelgi tõsisem.

Õnneks on riiklikul tasandil käimas tõsine ja sisukas arutelu Eestisse oma IT Akadeemia rajamiseks. Minu hinnangul tasuks tõsiselt kaaluda küberkaitse mooduli lisamist õppekavasse, kuivõrd selles valdkonnas on juba täna Eesti käsutuses maailma tippteadmised. Rääkimata juba sellest, et tõsise teaduse sisendeid kaitsearendusse on Eestis veel liiga vähe. Ometi teame, et just siit tasub otsida NATO riikide teadusasutuste ja teadlaste suurimaid finantseerimisallikaid.

Mu daamid ja härrad.

Olen oma jutuga jõudnud kaugele nii Tartu rahuleppest. Aga täpselt samamoodi on Eesti Vabariik liikunud väga palju edasi meile rahu toonud soomusrongidest ja vabatahtlikuna sõtta läinud koolipoistest.

Seda öeldes ei mõtle ma muidugi, et nüüd tähendab Eesti iseseisvuse kaitsmine eelkõige küberkaitsevõimet. Vastupidi, traditsioonilised ülesanded meie järjest kaasaegsemaks muutuvale kaitseväele jäävad alles. Kuid lisaks niiöelda vanadele riigikaitselistele väljakutsetele on lisandunud uued ohud, ka võimalikud küberrünnakud ja neile koos liitlastega vastu astumine.

Üks on aga selge. Tartu rahuleppega kinnistatud Eesti riik peab püsima jääma. Selleks peame oma rahu kaitsma ja kinnistama iga päev. Me peame selleks teadma oma puudusi ja tugevaid külgi. Ühtedega võitlema ja teisi kinnistama.

Pidagem meeles, et Tartu rahuleppele alla kirjutades väljendasid meie toonased riigijuhid selget tahet kindlustada oma rahvale kindel ja rahulik tulevik.

Me teame, et Eestile avaldati toona survet seda rahulepingut mitte sõlmida. Oma rahva huvid ja vajadused, riigijuhtide usk oma rahva tahtesse ehitada üles oma riik ja määrata ise oma saatust, saavutasid võidu ka selles vastasseisus.

Sellist mõtteviisi peame ka täna iseendale eeskujuks seadma. Ainult niimoodi mõeldes ja toimides olemegi taastanud oma iseseisvuse ja langetanud kõik tähtsamad otsused viimase kahekümne aasta jooksul.

Ainult meie ise saame otsustada selle üle, mis on Eestile ja Eesti rahvale kõige parem. Nii jääb see ka edaspidi, see on meie kohus riigi loojate ja kaitsjate ees.

Ma tänan.